

Dominik Boratyn*

**ROLA RAD MŁODZIEŻOWYCH
W LOKALNYM ŻYCIU PUBLICZNYM
(WYNIKI BADAŃ EMPIRYCZNYCH)¹**

**THE ROLE OF YOUTH COUNCILS
IN LOCAL PUBLIC LIFE
(THE RESULTS OF EMPIRICAL RESEARCH)**

Abstract

Youth councils are one of the entities functioning within local government units. According to law, the councils have an advisory character, but in practice these bodies also perform a number of other functions. Youth councils are forums that represent the views of young people at a local level; the councils shape, develop, activate, and educate the youth as well as create a forum for cooperation between local authorities and young people. The work in a youth council contributes to the development of a person's personality; it provides satisfaction, self-fulfillment; helps to develop social competences and to meet the need to be noticed and appreciated. The paper presents the results of empirical research, in which the author proves that the main role of youth councils is to activate the local life of young people.

Keywords: youth councils, youth activity, local government, local policy

Wstęp

W wymiarze międzynarodowym rady młodzieżowe są podmiotami partycypacji młodzieży w lokalnych strukturach samorządowych. Celem funkcjonowania rad młodzieżowych jest „omawianie” (dyskutowanie)

* Instytut Nauk o Polityce, Uniwersytet Rzeszowski, al. mjr. W. Kopisto 2a, 35-959 Rzeszów, e-mail: dk.boratyn@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2335-7515

¹ Artykuł powstał w ramach projektu pt. „Znaczenie i rola Rad Młodzieżowych w funkcjonowaniu lokalnej wspólnoty samorządowej” realizowanego ze środków na prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich na Wydziale Socjologiczno-Historycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego. Nr projektu – INoP-01/2019/MN.

zagadnień, tj. spraw dotyczących ludzi młodych, które są przedmiotem decyzji władz gminy lub miasta, a także przedstawianie wniosków do lokalnych organów samorządowych w związku z realizacją potrzeb i interesów młodzieży (Pirk, Nugin, 2016, s. 86–87).

Zgodnie z definicją wskazaną w *Standardach funkcjonowania w Polsce młodzieżowych rad gmin, młodzieżowych rad powiatu*, opracowanych przez Ogólnopolską Federację Samorządów Lokalnych, „młodzieżowa rada gminy jest grupą młodych ludzi, którzy zostali wybrani przez swoich rówieśników w demokratycznych wyborach organizowanych najczęściej w szkołach. Młodzieżowi radni to osoby uczące się w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. Pracując w młodzieżowej radzie biorą odpowiedzialność za swoje środowisko lokalne, uczą się samodzielności i zasad funkcjonowania samorządu. Mają także możliwość wpływania na swoją gminę, miasto czy powiat – podejmując konkretne działania w odpowiedzi na konkretne potrzeby. Dzięki demokratycznym wyborom są to osoby, które mogą reprezentować swoich rówieśników przed władzami miasta. Młodzieżowa rada nie jest organizacją pozarządową, gdyż jej szczególny charakter określa jej miejsce w samorządzie terytorialnym”² (*Standardy funkcjonowania w Polsce młodzieżowych rad gmin, młodzieżowych rad powiatu*).

W literaturze anglojęzycznej tematyka ta była podejmowana m.in. przez: Barryego Checkowaya (zob. Checkoway, 2011), Mary Elizabeth Collins, Astaea Augsburgera i Whitney Gecker (zob. Collins, Augsburgera, Gecker, 2016) czy Dane Feringa i Evelien Tonkens (zob. Feringa, Tonkens, 2017). Warto również przywołać pracę, której autorkami są wspomniane wcześniej Astraea Augsburgera, Mary Elizabeth Collins i Whitney Gecker, opublikowaną wraz z Meaghan Dougher (zob. Augsburgera, Collins, Gecker, Dougher, 2018).

W Polsce rady młodzieżowe były przedmiotem badań m.in. Michała Broła (zob. Broł, 2013), Piotra Maciaszka (zob. Maciaszek, 2015, 2016), Daniela Bojarskiego (zob. Bojarski, 2016) czy Dawida Mika (zob. Mik, 2018). Rady młodzieżowe były również przedmiotem badań Fundacji Civis Polonus (zob. Napiontek, Grabarek, 2009; Napiontek, Pietrasik, Szaniawska, 2009); zob. też: Owczarek, Pietrasik, Radzewicz, 2012.

Podejmując rozważania na temat rad młodzieżowych, należy zwrócić uwagę, że szczególnie w rodzimej literaturze brakuje opracowań dotyczących ich roli. W swoich analizach badacze koncentrowali się na

² Standardy zostały opracowane w 2003 r., gdy w polskim systemie oświaty obowiązywał podział na szkoły podstawowe, gimnazjalne oraz średnie. Reforma z 2017 r. doprowadziła do likwidacji gimnazjów. Obecnie w skład rad młodzieżowych mogą wchodzić uczniowie szkół podstawowych i średnich.

przedstawieniu rad młodzieżowych od strony formalnoprawnej, a także jako podmiotów konsultacyjnych dla organów jednostek samorządu terytorialnego. Analizowano również aktywność rad młodzieżowych na portalu społecznościowym Facebook (zob. Boratyn, 2019). Wydaje się zatem zasadne przedstawienie roli rad młodzieżowych w lokalnych wspólnotach samorządowych.

Celem artykułu jest wskazanie kluczowych ról rad młodzieżowych oraz określenie, która z nich, w opinii młodzieżowych radnych, ma zasadnicze znaczenie.

Problem badawczy, cel oraz metodologia badań

W polskim systemie prawnym formalna możliwość powołania rad młodzieżowych pojawiła się w 2001 r. wraz z nowelizacją ustawy o samorządzie gminnym (Dz.U.2001 nr 45 poz. 497). Art. 5b ustawy z 1990 r. (Dz.U.2019.0.506 t.j.) wskazuje, że rady młodzieżowe mają charakter konsultacyjny. Prawna rola rad młodzieżowych jest zatem bardzo ograniczona. Należy jednak zwrócić uwagę, że pomimo jasno sprecyzowanego w ustawie charakteru, rady młodzieżowe pełnią szereg innych funkcji.

Celem badań było określenie, czy rady młodzieżowe w rzeczywistości są podmiotami o charakterze konsultacyjnym (w jakim stopniu pełnią rolę konsultacyjną) oraz wykazanie, że podmioty te mają szereg innych ról, które nie zostały ustanowione w przepisach prawnych, a które wynikają bezpośrednio ze statutów, praktyki funkcjonowania rad młodzieżowych oraz spostrzeżeń wskazanych przez innych badaczy. W literaturze przedmiotu oprócz charakteru konsultacyjnego, tj. uczestnictwa w procesie podejmowania decyzji, wydawania opinii na temat działań lokalnych organów samorządowych (zob. Wasilewski i in., 2018), najczęściej podaje się również charakter edukacyjny, tj. prowadzenie działań mających na celu kształtowanie postaw prospołecznych, obywatelskich, demokratycznych i patriotycznych, inspirowanie młodzieży do uczestnictwa w rozwoju kulturalnym i sportowym (zob. Napiontek, Grabarek, 2009; Napiontek, Pietrasik, Szaniawska, 2009; Owczarek, Pietrasik, Radzewicz, 2012). Dodatkowo rady młodzieżowe są podmiotami, które popularyzują idee samorządu terytorialnego poprzez rozwijanie, wspieranie i upowszechnianie idei samorządności wśród młodzieży; aktywizują młodzież poprzez działanie na rzecz integracji i współpracy środowisk młodzieżowych oraz wspieranie aktywności młodzieży; są podmiotami politycznymi poprzez rozpoznawanie i reprezentowanie interesów młodzieży wobec instytucji publicznych oraz pozarządowych, przedstawianie opinii dla organów administracji samorządowej, zapewnienie czynnego udziału mło-

dzieży w życiu miasta, przygotowanie do przyszłej działalności społeczno-politycznej (zob. m.in.: Brol, 2013; Bojarski, 2016).

W badaniach sformułowano następujące pytania badawcze:

- 1) w jakim stopniu młodzieżowi radni uważają, że rady młodzieżowe pełnią rolę podmiotów konsultacyjnych?,
- 2) w jakim stopniu młodzieżowi radni uważają, że rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze edukacyjnym?,
- 3) w jakim stopniu młodzieżowi radni uważają, że rady młodzieżowe są podmiotami, które popularyzują idee samorządu terytorialnego?,
- 4) w jakim stopniu młodzieżowi radni uważają, że rady młodzieżowe są podmiotami, które aktywizują lokalne życie młodzieży?,
- 5) w jakim stopniu młodzieżowi radni uważają, że rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze politycznym?

W celu odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze przeprowadzono badania empiryczne (badania ilościowe), które były realizowane od 1 do 31 marca 2020 r. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, który zawierał 34 pytania problemowe. Pytania dotyczyły m.in.: roli rad młodzieżowych, wpływu na decyzje, które są podejmowane przez organy samorządu terytorialnego, oraz relacji zachodzących pomiędzy radą a tymi organami, reprezentowania środowiska ludzi młodych w danej wspólnotie samorządowej, możliwości zdobycia doświadczenia do dalszej działalności publiczno-politycznej, projektów podejmowanych na rzecz aktywizacji środowiska lokalnego, działalności charytatywnej, wpływu na funkcjonowanie społeczności lokalnej oraz współpracy z innymi podmiotami publicznymi. Kwestionariusz zawierał również cztery pytania metryczkowe: wiek, płeć, miasto, funkcja pełniona w radzie. Badanie zostało zrealizowane z wykorzystaniem techniki badawczej CAWI (ankiety online). Wybór tej techniki należy uzasadnić niskimi kosztami realizacji badań oraz łatwym sposobem dystrybucji narzędzia badawczego. Ankietę zrealizowano wśród członków rad młodzieżowych w 18 polskich miastach, w których znajdują się urzędy marszałkowskie i/albo urzędy wojewódzkie³.

Dystrybucja narzędzia badawczego odbyła się z wykorzystaniem kanałów komunikacji właściwych dla młodego pokolenia, tj. głównie portalu Facebook (oficjalnych facebookowych stron poszczególnych rad młodzieżowych oraz grup zrzeszających młodzieżowych radnych z całej Polski). Badanie obejmowało 471 radnych (jest to łączna liczba wszystkich radnych ze wszystkich badanych rad młodzieżowych), a udział w nim

³ Z badań przeprowadzonych przez Radę Dzieci i Młodzieży RP przy Ministrze Edukacji Narodowej RP wynika, że w 2018 r., w Polsce łącznie funkcjonowało 408 rad młodzieżowych (Wasilewski i in., 2018, s. 14).

wzięło nieco ponad 30% wszystkich ankietowanych – 147 respondentów (liczba radnych, którzy wypełnili ankietę). Badanie odbyło się na ogólnopolskiej próbie badawczej, w największych ośrodkach miejskich.

Zwrot ankiet z poszczególnych rad młodzieżowych został przedstawiony w tabeli 1. Dodatkowo ukazano informacje na temat ankietowanych obejmujące wiek, płeć oraz pełnioną funkcję w radzie (zob. tabela 2).

Tabela 1. Udział rad młodzieżowych w badaniach empirycznych z podziałem na miasta

Miasto	Liczba radnych w radzie	Liczba radnych, którzy wzięli udział w badaniu	Miasto	Liczba radnych w radzie	Liczba radnych, którzy wzięli udział w badaniu
Białystok	14	6	Olsztyn	11	7
Bydgoszcz	31	12	Opole	18	8
Gdańsk	30	12	Poznań	35	9
Gorzów Wlkp.	35	5	Rzeszów	35	6
Katowice	37	4	Szczecin	Brak rady w trakcie badań	1
Kielce	17	10	Toruń	Brak rady w trakcie badań	1
Kraków	39	10	Warszawa	24	19
Lublin	45	4	Wrocław	42	12
Łódź	34	18	Zielona Góra	24	3

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Informacje o uczestnikach badania

Wiek					
Odpowiedź	Poniżej 12 lat	13–15 lat	16–18 lat	19–20 lat	Powyżej 21 lat
% uzyskanych odpowiedzi	0,0	10,9	70,7	17,7	0,7
Płeć					
Odpowiedź	Mężczyzna		Kobieta		
% uzyskanych odpowiedzi	59,2		40,8		

Odpowiedź	Funkcja w radzie			
	Przewodniczący Rady	Zastępca Przewodniczącego Rady	Członek Prezydium Rady	Członek Rady
% uzyskanych odpowiedzi	7,5	6,8	9,5	76,2

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 1, udział w badaniu wzięli członkowie 16 spośród 18 badanych rad młodzieżowych. W Toruniu i Szczecinie w okresie badania rady nie zostały powołane/obsadzone. W Toruniu doszło nawet do likwidacji oficjalnej strony rady młodzieżowej na portalu społecznościowym Facebook. W przypadku miasta Szczecin kadencja poprzedniej rady skończyła się w 2019 r. i od tego czasu nie została ona ponownie obsadzona. Niemniej, w przypadku obydwu rad, otrzymano zwrot jednej ankiety. Ankiety mogły zostać wypełnione przez byłych członków tych rad lub mogło dojść do pomyłki przy wypełnianiu kwestionariusza przez respondentów z innych miast.

Dane, które zostały przedstawione w tabeli 2, wskazują, że zdecydowana większość ankietowanych (70,7%) to osoby w przedziale wiekowym 16–18 lat. Blisko 3/5 respondentów stanowili mężczyźni. Najwięcej respondentów (76,2%) nie pełniło żadnej funkcji w radzie.

Podczas badań problematyczne było określenie liczby członków poszczególnych rad młodzieżowych (zob. tabela 1). Dane zamieszczone na stronach internetowych urzędów miast były nieaktualne lub nie było ich w ogóle. Konieczne okazało się skorzystanie z pomocy przedstawicieli poszczególnych rad młodzieżowych, którzy również nie byli w stanie jednoznacznie określić liczby członków rady. Wskazywano, że formalnie rada liczy np. 24 osoby, ale w rzeczywistości aktywnych jest mniej niż połowa. Niekiedy działalność rad młodzieżowych ogranicza się wyłącznie do działalności prezydium bądź zarządu.

Wyniki badań

Ustawa o samorządzie gminnym wskazuje, że rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze konsultacyjnym (art. 5b). Zadaniem ankietowanych było określenie, w jakim stopniu zgadzają się z twierdzeniem, że rady młodzieżowe pełnią rolę podmiotów o charakterze konsultacyjnym. Wyniki dla poszczególnych odpowiedzi zostały zawarte w tabeli 3.

Tabela 3. Rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze konsultacyjnym
(dla organów władz samorządowych)

Lp.	Odpowiedź respondenta	% uzyskanych odpowiedzi
1	Zdecydowanie się zgadzam	40,8
2	Zgadzam się	41,5
3	Nie mam zdania	6,8
4	Nie zgadzam się	7,5
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	3,4

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 3, zdecydowana większość ankietowanych identyfikuje rady młodzieżowe z podmiotami o charakterze konsultacyjnym. Łącznie odpowiedzi nr 1 i 2 (zdecydowanie się zgadzam oraz zgadzam się) udzieliło ponad 80% respondentów. W praktyce oznacza to, że ponad 4/5 radnych młodzieżowych, którzy zostali poddani badaniom, zgadza się z opinią, że rady młodzieżowe są podmiotami, których rolą jest konsultowanie decyzji podejmowanych przez organy samorządu terytorialnego. Niski wskaźnik odpowiedzi nr 4 i 5 (nie zgadzam się oraz zdecydowanie się nie zgadzam) świadczą o tym, że rady młodzieżowe to podmioty, które mogą mieć wpływ na decyzje oraz działania podejmowane w lokalnych wspólnotach samorządowych.

Kolejnym zadaniem ankietowanych było określenie, w jakim stopniu zgadzają się z twierdzeniem, że rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze edukacyjnym. Wyniki dla poszczególnych odpowiedzi zostały przedstawione w tabeli 4.

Tabela 4. Rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze edukacyjnym
(m.in. edukacja obywatelska młodzieży)

Lp.	Odpowiedź respondenta	% uzyskanych odpowiedzi
1	Zdecydowanie się zgadzam	51,0
2	Zgadzam się	40,8
3	Nie mam zdania	3,4
4	Nie zgadzam się	3,4
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	1,4

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione w tabeli 4 dane wskazują, że ponad 90% respondentów uważa rady młodzieżowe za podmioty edukacyjne. Warto jednak zauważyć, że charakter edukacyjny rad młodzieżowych może mieć szerokie znaczenie. Po pierwsze, może odnosić się tylko do samych radnych

działających w danej radzie, ale także, po wtóre, do wszystkich ludzi młodych, którzy są adresatami działań rady. W pierwszym przypadku młodzi ludzie zaangażowani w prace rady nabierają umiejętności społecznych, które mogą okazać się przydatne w życiu dorosłym. Będą to m.in.: zarządzanie zespołem, zarządzanie projektami, praca w grupie, umiejętność prowadzenia dyskusji, odpowiedzialność za podejmowane działania czy możliwość sprawdzenia się w realizacji własnych projektów i inicjatyw. Charakter edukacyjny rad młodzieżowych, w odniesieniu do całej społeczności lokalnej, związany jest m.in. z edukacją obywatelską, która wpływa na zwiększenie świadomości o świecie oraz kształtuje społeczeństwo obywatelskie (nie tylko wśród dzieci i młodzieży).

W dalszej części badań zadaniem ankietowanych było określenie, w jakim stopniu zgadzają się z twierdzeniem, że rady młodzieżowe to podmioty, które w toku swojej działalności popularyzują ideę samorządu terytorialnego wśród młodzieży. Wyniki dla poszczególnych odpowiedzi przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze popularyzującym idee samorządu terytorialnego

Lp.	Odpowiedź respondenta	% uzyskanych odpowiedzi
1	Zdecydowanie się zgadzam	41,5
2	Zgadzam się	34
3	Nie mam zdania	19
4	Nie zgadzam się	4,1
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	1,4

Źródło: opracowanie własne.

Podobnie jak w pytaniach dotyczących charakteru konsultacyjnego oraz edukacyjnego rad młodzieżowych, również i w tym przypadku zdecydowana większość respondentów udzieliła odpowiedzi twierdzących. Ponad 3/4 (75,5%) respondentów wskazało, że rady młodzieżowe są podmiotami, które popularyzują ideę samorządu terytorialnego wśród młodzieży. Poniekąd jest to związane z charakterem edukacyjnym, ale odnosi się do funkcjonowania władz lokalnych oraz relacji, jakie zachodzą pomiędzy poszczególnymi organami. W tym zakresie rady powinny koncentrować się na budowaniu swojej reputacji jako podmiotów, które mają rzeczywisty wpływ na funkcjonowanie lokalnych wspólnot samorządowych. Należy jednak dodać, że w przeciwieństwie do poprzednich pytań, stosunkowo duża liczba respondentów (19%) nie miała zdania. Trudno jednoznacznie wskazać przyczynę takiego stanu rzeczy. Wpływ na to może mieć m.in. duża rotacja

członków w tego typu podmiotach. Niski odsetek odpowiedzi negatywnych (5,5%) wskazuje, że rady młodzieżowe podejmują działania w zakresie upowszechniania oraz promowania idei samorządu terytorialnego i samorządności w ogóle.

Następnie zadaniem ankietowanych było udzielenie odpowiedzi, w jakim stopniu zgadzają się z twierdzeniem, że rady młodzieżowe to podmioty, które aktywizują młodzież w lokalnych wspólnotach samorządowych. Wyniki dla poszczególnych wariantów odpowiedzi zawiera tabela 6.

Tabela 6. Rady młodzieżowe są podmiotami, które aktywizują młodzież w lokalnych wspólnotach samorządowych

Lp.	Odpowiedź respondenta	% uzyskanych odpowiedzi
1	Zdecydowanie się zgadzam	55,1
2	Zgadzam się	36,7
3	Nie mam zdania	4,1
4	Nie zgadzam się	1,4
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	2,7

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 6, ponad 90% ankietowanych utożsamia rady młodzieżowe z podmiotami, które aktywizują młodzież. Rolę podmiotu aktywizującego można identyfikować ze wskazanymi w statutach celami rad młodzieżowych. Będą to m.in.:

- 1) działania na rzecz integracji i współpracy środowisk młodzieżowych oraz wspieranie aktywności młodzieży,
- 2) zapewnienie czynnego udziału młodzieży w życiu miasta,
- 3) inspirowanie młodzieży do uczestnictwa w rozwoju kulturalnym i sportowym,
- 4) pomoc w przygotowaniu młodzieży do aktywnego funkcjonowania na rynku pracy.

Przykładem takich działań mogą być np.: konferencje samorządów uczniowskich, organizacja młodzieżowych dni kultury, turnieje sportowe, koncerty i zbiórki charytatywne oraz debaty na temat aktywności młodzieży.

W dalszej części badań respondenci udzielili odpowiedzi, w jakim stopniu zgadzają się z twierdzeniem, że rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze politycznym. Wyniki dla poszczególnych odpowiedzi zostały przedstawione w tabeli 7.

Tabela 7. Rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze politycznym

Lp.	Odpowiedź respondenta	% uzyskanych odpowiedzi
1	Zdecydowanie się zgadzam	7,5
2	Zgadzam się	27,2
3	Nie mam zdania	12,2
4	Nie zgadzam się	33,3
5	Zdecydowanie się nie zgadzam	19,7

Źródło: opracowanie własne.

Było to twierdzenie, które najbardziej podzieliło respondentów. Wiadać, że ankietowani nie byli zgodni co do tego, czy rady młodzieżowe są podmiotami o charakterze politycznym. Łącznie 53% odpowiedzi było przeczących, tj. nie zgadzam się oraz zdecydowanie się nie zgadzam. Nieco ponad 1/3 (34,7%) respondentów udzieliło odpowiedzi pozytywnej (zdecydowanie się zgadzam lub zgadzam się). Przy omawianiu tego zagadnienia warto zwrócić uwagę, że zgodnie z definicją rad młodzieżowych podaną w *Standardach funkcjonowania w Polsce młodzieżowych rad gmin, młodzieżowych rad powiatu* „rada nie może być związana z żadną partią polityczną lub ugrupowaniem politycznym. Statut młodzieżowej rady powinien określać mechanizmy uniemożliwiające upolitycznienie młodzieżowej rady”. Zatem zgodnie ze standardami rada młodzieżowa powinna mieć charakter apolityczny. Nie oznacza to jednak, że radni, którzy są członkami rady, nie mogą prezentować własnych poglądów politycznych czy samodzielnie angażować się w politykę lokalną bądź państwową. Działalność w radzie młodzieżowej pozwala na wykształcenie pewnych umiejętności oraz zdobycie wiedzy przydatnej do działalności publicznej i politycznej. Rady młodzieżowe są jednym z miejsc, w których można kształcić przyszłych polityków oraz liderów społecznych, przy czym należy pamiętać, że rada jako podmiot nie powinna być utożsamiana z jakąkolwiek partią czy stroną sporu politycznego.

Na koniec ankietowani zostali poproszeni o wskazanie najważniejszej roli rad młodzieżowych. Rozkład odpowiedzi przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Wiodąca rola rad młodzieżowych w opinii respondentów

Lp.	Odpowiedź respondenta	% uzyskanych odpowiedzi
1	Konsultacyjny	32,0
2	Edukacyjny	15,6
3	Popularyzujący idee samorządu terytorialnego	3,4
4	Aktywizujący lokalne życie młodzieży	47,6
5	Polityczny	1,4

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci wskazali, że rady młodzieżowe w głównej mierze powinny być podmiotami aktywizującymi lokalne życie młodzieży. Takiej odpowiedzi udzieliła blisko połowa ankietowanych (47,6%). Warto zauważyć, że rola podmiotu aktywizującego nie wynika z przepisów ustawy, ale z działalności rad młodzieżowych. Wskazany w ustawie o samorządzie gminnym charakter konsultacyjny wybrało 32% respondentów. Aktywizacja lokalnego życia młodzieży oraz konsultacyjny charakter rad młodzieżowych są zatem głównymi obszarami funkcjonowania tego typu podmiotów (obie te funkcje uzyskały łącznie 79,6% odpowiedzi). W opinii respondentów w dalszej kolejności rady młodzieżowe powinny mieć charakter edukacyjny (15, 6%).

Przeprowadzone badania warto uzupełnić o zestawienie celów działalności rad młodzieżowych zawartych w dokumentach regulujących ich funkcjonowanie (statuty rad młodzieżowych). Wśród najważniejszych celów rad młodzieżowych należy wymienić:

1) działanie na rzecz integracji i współpracy środowisk młodzieżowych oraz wspieranie aktywności młodzieży (*Statut Młodzieżowej Rady Miasta Poznania, Statut Młodzieżowej Rady Krakowa, Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gdańska, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Kielce, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Zielona Góra*),

2) rozwijanie, wspieranie i upowszechnianie idei samorządności wśród młodzieży (*Statut Młodzieżowej Rady Miasta Poznania, Statut Młodzieżowej Rady Krakowa, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Wrocławia, Statut Młodzieżowej Rady Miasta w Opolu, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gdańska, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Kielce, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Zielona Góra*),

3) promowanie idei społeczeństwa obywatelskiego (*Statut Młodzieżowej Rady Krakowa, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Wrocławia, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gdańska*),

4) zapewnienie czynnego udziału młodzieży w życiu miasta (*Statut Młodzieżowej Rady Miasta Poznania, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta w Opolu, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gdańska, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi*),

5) inicjowanie działań edukacyjnych (*Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice*),

6) inspirowanie młodzieży do uczestnictwa w rozwoju kulturalnym, sportowym (*Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta w Opolu, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Kielce, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Zielona Góra*),

7) pomocy w przygotowaniu młodzieży do aktywnego funkcjonowania na rynku pracy (*Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Zielona Góra*),

8) kształtowanie postaw prospołecznych, obywatelskich, demokratycznych i patriotycznych (*Statut Młodzieżowej Rady Krakowa, Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Wrocławia, Statut Młodzieżowej Rady Miasta w Opolu, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Kielce, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi*),

9) kształtowanie postaw prozdrowotnych i proekologicznych (*Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi*),

10) rozpoznawanie i reprezentowanie interesów młodzieży wobec instytucji publicznych oraz pozarządowych (*Statut Młodzieżowej Rady Miasta Poznania, Statut Młodzieżowej Rady Krakowa, Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Wrocławia, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice, Statut Młodzieżowej Rady Miejskiej w Łodzi*),

11) przedstawianie opinii dla organów administracji samorządowej (*Statut Młodzieżowej Rady Miasta Poznania, Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Statut Młodzieżowej Rady Miasta Kielce*).

Rady młodzieżowe są zatem podmiotami, które w toku swojej działalności podejmują różne przedsięwzięcia. Rady nie ograniczają się wyłącznie do funkcji konsultacyjnej, ale ich działalność w znacznie szerszym zakresie oddziałuje na środowisko lokalne.

Wnioski

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na niski odsetek respondentów, którzy wzięli udział w badaniu – nieco ponad 30%. Taki stan rzeczy może być spowodowany tym, iż część osób będących członkami rad młodzieżowych nie angażuje się w ich działalność. Problem zaangażowania młodzieżowych radnych jest tym, któremu w ocenie

autora najtrudniej zapobiec. Spośród badanych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 16–18 lat. W większości są to zatem uczniowie szkół średnich, którzy przygotowują się do egzaminu maturalnego. Liczne obowiązki szkolne mogą mieć negatywny wpływ na zaangażowanie w działalność rady.

Innym czynnikiem mogącym wpływać na poziom zwrotu ankiet jest duża rotacja członków rad młodzieżowych. Poniekąd jest to związane ze wskazanym powyżej zaangażowaniem oraz aktywnością. Zazwyczaj osoby, które nie biorą udziału w pracach rady, są z niej odwoływane. Radni, którzy są powoływani na ich miejsce, mogą nie mieć pełnego obrazu i wiedzy na temat funkcjonowania rady, a także jej działalności.

Respondenci w zdecydowanej większości zgodzili się, że rady młodzieżowe pełnią większość predefiniowanych ról, począwszy od roli konsultacyjnej poprzez edukacyjną, popularyzatora idei samorządu terytorialnego oraz aktywizacji. Dzięki temu badania dowodzą, że rady młodzieżowe pełnią szereg różnych funkcji. Są to podmioty nie tylko o charakterze konsultacyjnym (tak jak to wskazują przepisy prawa), ale nade wszystko ich celem jest – bądź też powinno być (w opinii respondentów) – aktywizowanie lokalnego życia młodzieży.

Dzięki przeprowadzeniu badań udzielono odpowiedzi na wszystkie sformułowane pytania badawcze oraz wskazano, że w opinii młodzieżowych radnych funkcja aktywizacji jest kluczową rolą rad młodzieżowych (uważa tak blisko połowa ankietowanych). Potwierdzają ją również badania przeprowadzone przez Radę Dzieci i Młodzieży przy Ministrze Edukacji Narodowej (zob. Wasilewski i in., 2018).

W dalszej kolejności rady młodzieżowe pełnią rolę konsultacyjną oraz edukacyjną. Szczególnie interesujące wydają się wyniki dotyczące funkcjonowania rad młodzieżowych jako podmiotów politycznych. Respondenci nie byli w tej kwestii zgodni. Ponad 50% ankietowanych uznało, że rady młodzieżowe nie są podmiotami o charakterze politycznym. Potwierdziły to również badania, w których ankietowani mieli określić, czym powinny być rady młodzieżowe. W tym przypadku tylko 1,4% badanych stwierdziło, że rady młodzieżowe powinny być podmiotami o charakterze politycznym. W pewnym sensie może stanowić to odzwierciedlenie negatywnego stosunku do rządzących tudzież polityków oraz utożsamianie polityki ze swego rodzaju „brudną grą”, w której liczy się wyłącznie sprawowanie władzy. Dla ludzi młodych polityka może być również mało interesująca i nieciekawa.

Warto także zwrócić uwagę, że działania podejmowane przez rady młodzieżowe nie odnoszą się wyłącznie do jednej spośród wskazanych ról. W przypadku organizacji zawodów sportowych czy wydarzeń kulturalnych wiodącą będzie rola aktywizacji młodzieży, ale inne wydarzenie może mieć

charakter zarówno edukacyjny, jak i aktywizować młodzież z danej wspólnoty samorządowej. Wskazują na to również badania przeprowadzone przez Fundację Civis Polonus (zob. Napiontek, Grabarek, 2009; Napiontek, Pietrasik, Szaniawska, 2009); zob. także Owczarek, Pietrasik, Radzewicz, 2012. Należy zatem zauważyć, że rady młodzieżowe pełnią szereg różnych ról. Mogą być podmiotami zarówno o charakterze konsultacyjnym, jak również aktywizującym młodzież w danej wspólnocie samorządowej.

Niniejsze badania poszerzają dyskusję na temat roli rad młodzieżowych oraz ich ustawowych kompetencji. W ocenie autora wskazany przez prawodawcę charakter konsultacyjny jest zbyt wąski. Z drugiej strony działalność rad młodzieżowych wskazuje, że mimo braku ustawowych kompetencji podmioty te prowadzą szeroką działalność w zakresie aktywizacji oraz edukacji społeczności lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Należy zatem przyznać rację organizacjom oraz instytucjom, które zabiegają o rozszerzenie art. 5b ustawy o samorządzie gminnym m.in. o zapewnienie młodzieżowej radzie gminy (miasta) własnego budżetu czy powoływanie opiekuna rady w porozumieniu z jej członkami (zob. Patalan, 2020).

Bibliografia

- Augsberger, A., Collins, M. E., Gecker, W., Dougher, M. (2018). Youth Civic Engagement: Do Youth Councils Reduce or Reinforce Social Inequality? *Journal of Adolescent Research*, Vol. 33, s. 187–208, DOI: 10.1177/0743558416684957.
- Bäcker, R. i in. (2016). *Metodologia badań politologicznych*. Toruń: Polskie Towarzystwo Nauk Politologicznych.
- Bojarski, D. (2016). Młodzieżowa rada gminy jako przykład zaangażowania młodych ludzi w sprawy publiczne na poziomie lokalnym. W: K. Perużyńska (red.), *XLV Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych „Kola Naukowe – Szkołą Twórczego Działania”*. Olsztyn, s. 13–16.
- Boratyn, D. (2019). Aktywność rad młodzieżowych na portalu społecznościowym Facebook – analiza porównawcza. *Edukacja – Technika – Informatyka*, Nr 4/30, s. 192–197. DOI: 10.15584/eti.2019.4.25.
- Brol, M. (2013). Młodzieżowa rada gminy jako przykład uczestnictwa młodzieży w życiu społeczno-politycznym. *Studia Politicae Universitatis Silesiensis*, t. 10, s. 30–52.
- Checkoway, B. (2011). What is youth participation? *Children and Youth Services Review*, Vol. 33, s. 340–345, DOI:10.1016/j.childyouth.2010.09.017.
- Collins, M. E., Augsberger, A., Gecker, W. (2016). Youth councils in municipal government: Examination of activities, impact and barriers. *Children and Youth Services Review*, Vol. 65(C), s. 140–147, DOI:10.1016/j.childyouth.2016.04.007.
- Feringa, D., Tonkens, E. (2017). How the participation style in local youth councils contributes to the civic engagement of young people. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, Vol. 26, s. 43–59, <https://doi.org/10.18352/jsi.527>.
- Maciaszek, P. (2015). Partycypacja społeczna młodzieży na przykładzie młodzieżowych rad gmin – część I. *Rocznik Samorządowy*, t. 4, s. 258–273.

- Maciaszek, P. (2016). Partycypacja społeczna młodzieży na przykładzie młodzieżowych rad gmin – część II. *Rocznik Samorządowy*, t. 5, s. 171–187.
- Mik, D. (2018). *Reprezentacje młodzieży w samorządzie terytorialnym oraz rola młodzieżowych organów doradczych w aktywizacji społecznej młodzieży*. http://tarnowskiedialoginaukowe.pl/wp-content/uploads/2018/12/06_Mik.pdf, (31.03.2020).
- Napiontek, O., Grabarek, M. (2009). *Dobre Praktyki Młodzieżowych Rad Gmin, Miast i Dzielnic*. Warszawa: Fundacja Civis Polonus.
- Napiontek, O., Pietrasik, J., Szaniawska, M. (2009). *Młodzieżowa Rada Gminy Aktywność obywatelska młodzieży w społeczności lokalnej*. Warszawa: Fundacja Civis Polonus.
- Owczarek, M., Pietrasik, J., Radzewicz, J. (2012). *Partycypacja obywatelska młodzieży. Przykład Młodzieżowych Rad Gmin*. Warszawa: Fundacja Civis Polonus.
- Patalan, M. 2020. *Czekają nas zmiany w funkcjonowaniu młodzieżowych rad miast i gmin?*, <https://radomsko24.pl/czekaja-nas-zmiany-w-funkcjonowaniu-mlodziezowych-rad-miast-i-gmin-24328> (02.08.2020).
- Standardy funkcjonowania w Polsce młodzieżowych rad gmin, młodzieżowych rad powiatu* przyjęte przez VI Zgromadzenie Ogólne Ogólnopolskiej Federacji Młodzieżowych Samorządów Lokalnych na podstawie Uchwały nr 32/VI/03 z dnia 27 kwietnia 2003 r.
- Statut Młodzieżowej Rady Miasta Katowice*, <http://www.sltzn.katowice.pl/images/news/2018/2018.01.18/statut.pdf> (06.04.2020).
- Statut Młodzieżowej Rady Krakowa*, <http://mrk.krakow.pl/wp-content/uploads/2019/03/Statut.pdf> (06.04.2020).
- Statut Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy* stanowiący Załącznik Nr LXIV/1995/2009 Rady m.st. Warszawy z dnia 22 października 2009 r. w sprawie powołania Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, zmienionej uchwałą LII/1274/2017 Rady m.st. Warszawy z dnia 6 lipca 2017 r.
- Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gdańska* stanowiący Załącznik do Uchwały Nr XI/177/11 Rady Miasta Gdańska z dnia 26 maja 2011 r.
- Statut Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego* stanowiący Załącznik do uchwały Nr VI/114/2019 Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego z dnia 27 marca 2019 r. w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz nadania jej statutu.
- Statut Młodzieżowej Rady Miasta Kielce*, stanowiący Załącznik do Uchwały Nr XXIX/550/2016 Rady Miasta Kielce z dnia 28 lipca 2016 r.
- Statut Młodzieżowej Rady Miasta Poznania* stanowiący Załącznik do uchwały Nr LXVI/1215/VII/2018 Rady Miasta Poznania z dnia 8 maja 2018 r.
- Statut Młodzieżowej Rady Miasta w Opolu* stanowiący Załącznik do uchwały Nr XXIX/525/16 Rady Miasta Opola z dnia 7 lipca 2016 r.
- Statut Młodzieżowej Rady Miasta Wrocławia* stanowiący Załącznik do uchwały nr XLIII/943/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 6 lipca 2017 r.
- Uchwała Nr LXIV.883.2018 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie nadania Statutu Młodzieżowej Rady Miasta Zielona Góra.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz.U.2019.0.506 t.j).
- Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. *o zmianie ustaw: o samorządzie gminnym, o samorządzie powiatowym, o samorządzie województwa, o administracji rządowej w województwie oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz.U.2001 nr 45 poz. 497).
- Wasilewski, P., Borkowski, M. i in. (2018). *O Młodzieżowych Radach. Analiza Młodzieżowych Rad w Polsce w roku 2018*. Warszawa, <https://wschowa.info/storehouse/2018/07/Publikacja-O-m%C5%82odzie%C5%BCowych-radach-.pdf> (06.04.2020).

Data przekazania tekstu: 20.04.2020 r., data zaakceptowania: 17.07.2020 r.